

Mohavská ľalia – prvá indiánska svätica

Libor Rösner

15. septembra 2020 ✝ Cirkev ✝ Indiáni

Mohawkovia boli najbojovnejším a najtvrdším zo všetkých piatich kmeňov veľkého irokézskeho národa. V jazyku ich nepriateľov Algonkinov znamená „Mo häk“ to isté, čo „Ludožrúti“. A práve z nich vzišiel „najkrásnejší kvet, aký kedy kvitol medzi indiánskym ľudom“. Prezývali ho Mohavská ľalia alebo tiež Jenovéfa Nového Francúzska a dejiny si ju pamätajú ako sv. Katarínu (Kateri) Tekakwitha.

Dcéra svojho kmeňa

Na svet prišla v roku 1656 v mohawskej osade Osserneron (v tej istej, kde pred rokmi umierali v strašných mukách jezuitskí misionári). Dostala meno Ioragode, „Zornička“, keďže sa narodila za svitanie. Neskôr dostala nové: Tekakwitha, t. j. „Tá, ktorá dáva veci do poriadku“.

Otec Tsaniton-Gow bol *sachemom* (náčelníkom) jedného z troch mohawských klanov, konkrétne klanu Korytnačky, matka Mária Kahontake pochádzala z kmeňa Algonkinov, smrteľných nepriateľov Mohawkov. Tsaniton-Gow ju zrejme ukoristil na jednej vojnovéj výprave. Ako napovedá jej meno, išlo o kresťanku pokrstenú niektorým z tých misionárov, ktorí prichádzali medzi Indiánov, aby im hlásali evanjelium. Mária Kahontake sa snažila tajne plniť svoje náboženské povinnosti, ako je modlitba, pôst či pokánie. Navonok však nedávala nič najavo, neodvážila sa pokrstiť ani Tekakwithu, ani syna, ktorého porodila neskôr.

V roku 1660 sa krajinou prehnala strašná epidémia kiahní, proti ktorej boli aj bojovní Mohawkovia bezbranní. Desiatky z nich jej podľahli, vrátane Tekakwithiných rodičov a mladšieho brata, ona samotná vyviazla zo smrteľného nebezpečenstva len tak-tak, avšak zákerná choroba si predsa len vybrala svoju daň – dievča odvtedy veľmi zle videlo a tvár malo posiatu škaredými jazvami. Po smrti rodičov si ju adoptoval strýko Jovanero, nový *sachem* klanu. V novom domove si musela Tekakwitha zvykať na tvrdú prácu indiánskych dievčat, mala na starosti obrábanie koží, prípravu pokrmov, šitie odevov atď. To trvalo zhruba šesť rokov.

Kateri

Potom vyfajčili *sachemovia* irokézskych kmeňov s Francúzmi fajku mieru. Štyria, pretože bojachtiví Mohawkovia odmietli nechať vojnové bubny utíchnuť. Proti tvrdohlavým „Ludožrútom“ vyrazila početná trestná výprava na čele s grófom de Tracym. Osamotení Mohawkovia museli pred neporovnateľne lepšie vyzbrojenými belochmi utiecť do divokej pustiny a napriek zúrivému odporu boli nakoniec porazení. Zmluva z roku 1666 ich zaväzovala okrem iného k prijímaniu misionárov. Vďaka tomu nasledujúci rok prišli do Tekakwithinej osady v pokoji a mieri traja kňazi Tovarištva Ježišovho: o. Jacques Bruyas, o. Jacques Fremin a o. Jean Pierron. Jovanero ich ako *sachem* pár dní hostil vo svojom obydli.

zdroj: wikimedia commons

Čierne rúcha boli v Ossemerone len pár dní, no aj tak stretnutie s nimi len jedenástročnú Tekakwithu hlboko zasiahlo. Zamilovala sa s celou vrúcnosťou a skutočnosťou detského srdca do Krista, okolitý svet náhle nadobudol úplne iné kontúry. Keď sa potom zhruba po roku o Pierron do osady vrátil, zakázal jej Jovanero navštevovať jeho chatrč. Čierne rúcho mu už „zobralo“ jednu dcéru, nechcel prísť o ďalšiu. Jezuita potom neúnavne pracoval na tejto časti Pánovej vinice a čoskoro mohol zbierať prvé (aj keď zatiaľ len sporadické) plody svojej práce.

Nešlo o jediné obmedzenie „Tej, ktorá dáva veci do poriadku“. Ako chovankyňa podliehala vôli svojho pestúna, ktorý ju chcel vydať. Zvyklosti Mohawkov síce žene umožňovali odmietnuť muža, ktorý sa jej nepáčil, avšak dospievajúca Tekakwitha tak robila opakovane, čo bolo niečo nevídané, pre jej okolie nepochopiteľné. Dlho zamlčovala skutočné dôvody, až nakoniec priznala, že vo vydávaní jej bráni viera v Krista. Atmosféra okolo mladučkej vyznávačky Krista zhustla, ale nič neudusilo plamenný zápal duše dychtiacej po Ježišovi. Jedinou oporou jej bola súkmeňovkyňa Anastázia Tegonhatsihongo, ktorá tiež prijala vieru, ba dokonca aj krst.

Na jar roku 1675 prechádzal loviskami Mohawkov o. Jacques de Lamberville. Navštevoval svoje ovečky, utešoval nemocných, pričom sám ochorel a na nejaký čas musel uľahnúť. Rozhovor s ním znamenal pre Tekakwithu zásadný životný zlom. Ešte v tom roku požiadala o krst a po viac ako ročnej príprave bola 5. apríla 1676 (so súhlasom svojho strýka) týmto jezuitom pokrstená menom svätice zo Sieny, ktorej modlitebná a kajúčna prax sa jej stala celoživotnou inšpiráciou. Mohawská podoba tohto mena znela Kateri.

Verejným priznaním sa k Ježišovi nastali pre Kateri zlé časy, aké musel zažiť nejeden konvertita: výsmech, urážky, ponižovanie, šikana všetkého druhu, obhajovanie svojej viery pred všetkými, aj pred sebou, pred atakmi zla a pokušeniami všetkého druhu. Dráždila svoje okolie nadpozemskou radosťou, ktorá z nej vychádzala na všetky strany navzdory mnohým slovným aj fyzickým útokom. Odmietala prestupovať tretie prikázanie, preto v nedeľu nedostávala za trest najesť. Dokonca bola obvinená zo sexuálnej neviazanosti a čarodejníctva. Znášala to všetko pokorne a pokojne. Nemala nikde útechu, Anastázia odišla na sever a príbuzní boli ešte nepriateľskejší ako ostatní. Raz sa ju istý mladý bojovník pokúsil zastrašiť a donútiť ju zrieknuť sa Krista. Pribehol k nej pomaľovaný bojovými farbami a divoko jej mával vojnovou sekerou pred tvárou. Kateri si myslela, že nastala jej posledná hodinka. Zostala stáť so zavretými očami a šepkala modlitby k všemohúcemu Bohu. Keď bojovník videl, že vyhrážky nepomáhajú, odišiel.

V osade Kahnaweke

Trápenie zo strany najbližších však neustalo, nakoniec sa Kateri rozhodla po niekoľkých mesiacoch na rady o. de Lamberville opustiť Ossernon a v sprievode jedného pokrsteného bojovníka zamierila cez močiare a lesy do 300 km vzdialenej jezuitskej misie v Kahnawake, dnešného La-Prairie-de-la-Madelaine. Hlavnou motiváciou ale nebola Katerina neschopnosť naďalej znášať ponižovanie, ale jej bytostná túžba po duchovnom rozvoji pod vedením otcov jezuitov a vymanenie sa z pohanského prostredia.

zdroj: wikimedia commons

Nebola jediná, kto v Kahnawake hľadal útočisko. Množstvo ďalších obrátených Indiánov sem v túžbe žiť pohromade s bratmi vo viere dorazilo už dávno pred ňou, ako napr. Anastázia Tegonhatsihongo, ktorá ju vzala pod svoju strechu. Panovali tu špecifické podmienky, ku ktorým patrila zákaz polygamie a alkoholu. Metla ľudstva zmetávala zo zemskeho povrchu celé indiánske rodiny, preto príslušníci rôznych kmeňov za palisádami misie zasvätenej sv. Františkovi Xaverskému hľadali záchranu pred alkoholom, a to navzdory neustálej hrozbe napadnutia zo strany niektorej z irokézskych bánd. Pod dohľadom Čiernych rúch sa tu vytvorilo spoločenstvo modlitby a lásky k blížnemu, s príkladnou starostlivosťou o starých a chorých. Kateri sem nielen že bez problémov zapadla, ale postupom času začala stále výraznejšie vyčnievať.

Mohawská Ľalia

Jej život sa skladal zo služby a modlitby. Pomáhala, kde to bolo potrebné; na poli, v lese alebo v domácnostiach. Vždy ochotne a svedomito. Vyučovala deti, učila ich modlitbe, s láskou a vľúdnosťou sa starala o chorých, o rodičky a ich deti. Vyrábala si drobné krúžky, ktoré vešala na stromoch a obdarúvala nimi svojich bratov a sestry.

Zastavila sa prakticky len preto, aby sa mohla rozprávať s Kristom v modlitbe. Ani nie tak slovami ako skôr údermi svojho milujúceho srdca. Veľmi rada sa modlila vo voľnej prírode, kde si vyrezala do kôry stromu kríž a zotrvala pred ním pokojne aj hodiny na kolenách. A to aj v zime, keď s ružencom v ruke preberala jeho zrnká medzi prstami, kľaciac pritom v záveji snehu či v studenom potoku.

Ruženec bol milovanou modlitbou mladej konvertitky, nosievala ho zavesený okolo krku. Napriek všetkej kráse vôkol stvoreného sveta najradšej zotrvala v modlitbe pred svätostánkom kostolíka v Kahnawake, ku ktorému prichádzala dlho pred omšou a odchádzala od neho dlho po skončení bohoslužby. Keď sa v zime obyvateľstvo Kahnawake od svojho bydliska na dlhší čas kvôli lovu vzdialilo, Kateri vyrazila samozrejme s nimi. Zhotovila si tam v lesoch malú drevenú kaplnku s krížom, pred ktorou trávila na kolenách – ako inak než v snehu – hodiny v rozjímaní. Bohu sa ako jedinému chcela zapáčiť. „Som celá zasvätená Ježišovi, Synovi Panny Márie, vybrala som si ho za svojho manžela a on sám si ma vzal za ženu,“ vyhlásila.

Vo veľkej úcte mala Matku Božiu a Eucharistiu. Preto bola celá šťastím bez seba, keď smela na Vianoce roku 1677 prvýkrát pristúpiť k svätému prijímaniu. Zvyčajne sa to čerstvo pokrsteným povoľovalo až po viacerých

rokokoch, ale Katerin spôsob života presvedčil otcov misionárov udeliť jej dišpenz. Podľa jej životopisca začala od toho dňa pôsobiť dojomom nebeského tvora, ako bola plná Boha. Koniec-koncov už skôr sa na hodinách katechizmu naučila viac ako iní za niekoľko rokov...

V stredu a piatok sa postila, spávala na lôžku vystlanom trnám, ak vôbec spala a neprebдела celú noc v modlitbe, chodievala bosá v snehu. Katarínine praktiky presahovali často únosnú medzu, kňazi museli brzdiť nadšené horlenie pre skutky telesného pokánia mladej ženy z kmeňa Mohawkov, ktorí boli aj medzi nepriateľmi, navyknutými premáhať bolesť, známi ako tí, ktorí znesú aj to najhoršie utrpenie. Všetko to konala ako zadostučinenie Bohu za hriechy svojich súkmeňovcov, aby ich odvrátila od večného zatratenia.

Čistá, pokorná, tichá, pracovitá, obetavá, dobrosrdečná, zbožná. Obdivovaná indiánskymi bojovníkmi, ich ženami a bielymi osadníkmi. Tí všetci ju prezývali Mohawská ľalia a pod týmto menom bola možno ešte známejšia než pod svojim krstným či indiánskym.

Na Mohawskú ľaliu hlboko zapôsobilo rozprávanie jezuitov o zasvätenom živote, možno sa aj stretla v neďalekom Montreale s rehoľnými sestrami. Zatúžila po niečom podobnom, po duchu rehoľného života. Chcela niečo na tento spôsob zaviesť aj v Kahnawake, preto s dvomi ženami, z ktorých jedna bola jej najbližšia priateľka, Mária Tereza Tegaigneuta, založila na ostrove rieky Svätého Vavrinca malú komunitu fungujúcu na rehoľných základoch. Opatrní synovia sv. Ignáca boli však skôr proti, príliš dobre poznali zákutia ľudskej duše a horlivosť čerstvých konvertitov, rovnako ako ich nezrelosť vo veciach dôležitých rozhodnutí. V roku 1679, v deň Zvestovania, zložila Kateri aspoň verejne sľub čistoty, ktorý až doposiaľ dodržovala súkromne. Následne sa odovzdala Panne Márii ako jej dcéra.

Jesus konoronkwa

Tento sľub skladala Kateri už s podlomeným zdravím, trápili ju horúčky a silné bolesti žalúdka. Nič z toho jej však nebránilo v prehlbovaní zbožnosti, pomoci druhým a konaní kajúcnych praktík. Na začiatku zimy sa dokonca premohla a odprevadila do loveckého tábora priateľku, ktorá v tom čase nevedela nájsť žiadnu inú sprievodkyňu. Účasť na zimnom love však už odriekla. Nemala na to silu. Prelom roku strávila pripútaná na lôžko, z ktorého sa ešte stále zdvíhala, aby poslúžila tým, ktorí to potrebovali a dopotáčala sa do kostola. Na bohoslužby prestala dochádzať až potom, čo sa už z lôžka nedokázala postaviť.

zdroj: wikimedia commons

Keď jej kňazi v utorok Svätého týždňa priniesli v procesii naposledy Eucharistiu, dostalo sa jej pri tom mystického zážitku. Potom upadla do agónie a prebrala sa až o dva dni popoludní, keď v náručí svojej priateľky Márie Terezy Tegaiaguety zvolala: „*Jesos konoronkwa* – Ježišu, milujem ťa!“ Bola streda Svätého týždňa, 17. apríla 1680, keď Kateri Tekakwitha, Mohawská ľalia, zvädla. Mala 24 rokov. Štvrt hodiny

potom, čo odišla na večnosť, jej zmizli z tváre jazvy spôsobené kiahňami. Stalo sa to doslova pred očami dvoch jezuitských kňazov a dvoch Mohawkov.

Ownkeonweke Katsitsiio Teonsitsianekaron

Nielen Indiáni, ale aj Francúzi zahŕňali Kateri už za jej života neskonalým obdivom a hlbokou úctou. Mala medzi nimi povest svätice. Jej súkmeňovci k nej prichádzali pre radu a odchádzali od nej „s pocitom, že sa ohriali pri posvätnom ohni, ktorý žiaril z jej očí, gest a slov, ktoré vyslovila“. Nie je preto nič zvláštne, že sa v Kahnawake veľmi skoro rozšíril kult Mohawskej ľalie, ktorý pomohol šíriť o. Chauchetière, ktorý bol svedkom zmiznutia jaziev a ktorému sa Kateri po svojej smrti zjavovala obklopená nebeskou žiarou. Odporúčal jej príhovor pri rôznych ochoreniach. K jej hrobu prichádzali indiáni aj francúzski kolonisti. Ľudia si dokonca odnášali kamienky z jej hrobu, aby jej prostredníctvom vyliečili svojich chorých. Počet uzdravení rástol geometrickým radom, každý mesiac či týždeň boli hlásené nové a nové. Vôňa Mohawskej ľalie zaviala až na Starý kontinent, modlilo sa k nej aj na dvore Ľudovíta XIV.

René Francois de Chateaubriand ju neskôr urobil jednou z hrdiniek svojho diela *Načezovia*. Aj napriek tomu sa však proces blahorečenia začal až dve a pol storočia po Katerinej smrti. Ukončený bol 22. júna 1980 pápežom sv. Jánom Pavlom II. a pokračoval kanonizačným procesom, ktorý 21. októbra 2012 dokončil Benedikt XVI. vyhlásením za svätú – ako prvú Indiánku.

Je patrónkou skautov, ekologov, ochrancov životného prostredia, sirôt a prenasledovaných pre vieru. Býva vyobrazovaná s ružencom, ľaliou, dreveným krížom a korytnačkou. Časť jej ostatkov spočíva v kostole sv. Františka Xaverského v Kahnawake, na mramorovom náhrobku je vytesaný nápis „Kateri Tekakwitha – Ownkeonweke Katsitsiio Teonsitsianekaron“. „Katerína Tekakwitha – Najkrajší kvet, aký kedy kvitol medzi Indiánmi.“

URL adresa článku: <https://christianitas.sk/mohavska-lalia-prva-indianska-svatica/>